

บทที่ 5

การเลิกห้างหุ้นส่วนและการชำระบัญชี

การเลิกห้างหุ้นส่วน หมายถึง การสิ้นสุดของห้างหุ้นส่วนเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เป็นหุ้นส่วน ตามกฎหมายจะต้องเลิกประกอบกิจการห้างหุ้นส่วนนั้น ส่วนหากต้องการดำเนินกิจการห้างหุ้นส่วนต่อไป เพียงแค่จดทะเบียนห้างหุ้นส่วนใหม่ขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงสัญญาเดิมเท่านั้น และ จัดให้มีการชำระบัญชีเพื่อคืนทุนให้กับหุ้นส่วน

สาเหตุการเลิกห้างหุ้นส่วน

ห้างหุ้นส่วนอาจเลิกกิจการ ได้ 3 กรณี คือ

1. ความตกลงของหุ้นส่วน ทุกคนผู้เป็นหุ้นส่วนสามารถเลิกกิจการห้างหุ้นส่วนก่อนถึงกำหนดเวลาถ้าหากผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนตกลงกัน ให้ถือว่าห้างหุ้นส่วนสิ้นสุดลงทันที

2. ข้อกำหนดของกฎหมาย ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดเกี่ยวกับการเลิกกิจการและชำระบัญชีของห้างหุ้นส่วนสามัญไว้ตาม มาตรา 1055,1056,1059 และ มาตรา 1060 ดังนี้

มาตรา 1055 “ห้างหุ้นส่วนสามัญย่อมเลิกกันด้วยเหตุดังกล่าวต่อไปนี้

- 1) ถ้าในสัญญาทำไว้มีกำหนดกรณีอันใดเป็นเหตุที่จะเลิกกัน เมื่อมีกรณีนั้น
- 2) ถ้าสัญญาทำไว้เฉพาะกำหนดกาลใด เมื่อสิ้นกำหนดกาลนั้น
- 3) ถ้าสัญญาทำไว้เฉพาะเพื่อทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดแต่อย่างเดียว เมื่อเสร็จการนั้น
- 4) เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งให้คำบอกกล่าวแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่น ๆ ตามกำหนดดังบัญญัติไว้
- 5) เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งตาย หรือล้มละลาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ”

มาตรา 1056 “ถ้าห้างหุ้นส่วนได้ตั้งขึ้นไม่มีกำหนดกาลอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นยุติ ท่านว่าจะเลิกได้ต่อเมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งบอกเลิกเมื่อสิ้นรอบปีในทางบัญชีเงินของห้างหุ้นส่วนนั้น และผู้เป็นหุ้นส่วนต้องบอกกล่าวความจำนงจะเลิกล่วงหน้าไม่น้อยกว่า หกเดือน”

มาตรา 1059 “เมื่อมีการกำหนดระยะเวลาที่สัญญาห้างหุ้นส่วนกัน เช่น ตกลงจะประกอบกิจการห้างหุ้นส่วนร่วมกันเป็นระยะเวลา 3 ปี ตั้งนั้น เมื่อครบระยะเวลาดังกล่าวห้างหุ้นส่วนก็เลิกกัน หากผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนดำเนินกิจการต่อไปโดยไม่มีการชำระบัญชีหรือชำระเงินระหว่างกัน ให้ถือว่าผู้เป็นหุ้นส่วนตกลงดำเนินกิจการห้างหุ้นส่วนต่อไปโดยไม่กำหนดสัญญา”

มาตรา 1060 “เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งตาย หรือล้มลาย หรือตกความสามารถ ห้างหุ้นส่วนต้องเลิกกิจการต่อไปได้ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนที่เหลืออยู่รับซื้อส่วนของผู้เป็นหุ้นส่วนตาย หรือล้มลาย หรือตกเป็นผู้ไร้ความสามารถ”

3. การเลิกห้างหุ้นส่วนโดยคำสั่งศาล

มาตรา 1057 “ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดร้องขอเมื่อมีกรณีอย่างใดอย่างหนึ่งดังจะกล่าวต่อไปนี้ ศาลอาจสั่งให้ห้างหุ้นส่วนสามัญเลิกกันเสียก็ได้ คือ

- 1) เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งนอกจากผู้ร้องฟ้องนั้นล่วงละเมิดบทบังคับใด ๆ อันเป็นข้อสาระสำคัญซึ่งสัญญาหุ้นส่วนกำหนดไว้แก่ตนโดยจงใจ หรือเลินเล่ออย่างร้ายแรง
- 2) เมื่อกิจการของห้างหุ้นส่วนนั้นจะทำไปก็มีแต่ขาดทุนอย่างเดียว และไม่มีหวังจะกลับฟื้นตัวได้อีก
- 3) เมื่อมีเหตุอื่นใด ๆ ทำให้ห้างหุ้นส่วนนั้นเหลือวิสัยที่จะดำรงคงอยู่ต่อไปได้”

มาตรา 1061 “เมื่อห้างหุ้นส่วนเลิกกันแล้วก็ให้จัดการชำระบัญชีไว้วันแต่จะตัดตกลงกันให้จัดการทรัพย์สินโดยวิธีอื่นในระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน หรือว่าห้างหุ้นส่วนนั้นศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย ถ้าการเลิกห้างหุ้นส่วนนั้นได้เป็นไปโดยที่เจ้าหนี้เฉพาะตัวของผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งได้ให้คำบอกกล่าวก็ดี หรือโดยที่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งล้มละลายก็ดี ท่านว่าจะงดการชำระบัญชีเสียได้ต่อเมื่อเจ้าหนี้คนนั้นหรือ เจ้าพนักงานรักษาทรัพย์สินยินยอมด้วย”

วิธีการเลิกห้างหุ้นส่วน

ในการเลิกห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วนต้องทำเอกสารสัญญาเลิกห้างหุ้นส่วน เพื่อเป็นหลักฐานว่าการเลิกห้างหุ้นส่วนนั้นผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนได้ตกลงยินยอมให้มีการเลิกห้างหุ้นส่วน โดยในสัญญาเลิกห้างหุ้นส่วนควรระบุข้อความต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

1. ชื่อของห้างหุ้นส่วน
2. สถานที่และวันที่ทำสัญญาเลิกห้างหุ้นส่วน
3. ชื่อห้องผู้เป็นหุ้นส่วน
4. ข้อความแสดงการตกลงให้เลิกห้างหุ้นส่วน

5. วันที่ตกลงให้ห้างหุ้นส่วนนั้นเลิกกิจการ
6. ชื่อผู้ชำระบัญชีและค่าตอบแทนที่ผู้ชำระบัญชีจะได้รับ
7. ชื่อผู้สอบบัญชีและค่าตอบแทนที่ผู้ชำระบัญชีจะได้รับ
8. ข้อความที่กำหนดให้สัญญาที่สร้างขึ้นมีผลบังคับใช้ ณ วันที่ทำสัญญา

การชำระบัญชีเมื่อเลิกห้างหุ้นส่วน

การชำระบัญชีนั้น ให้ผู้เป็นหุ้นส่วนทั้งหมดด้วยกันจัดทำ หรือให้บุคคลอื่นซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้แต่งตั้งขึ้นนั้นเป็นผู้จัดทำ การแต่งตั้งผู้ชำระบัญชีให้วินิจฉัยชี้ขาดโดยคะแนนเสียงข้างมากของผู้เป็นหุ้นส่วน”

มาตรา 1062 “การชำระบัญชีให้ทำโดยลำดับดังนี้ คือ

- 1) ให้ชำระหนี้ทั้งหลายซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอก
- 2) ให้ชดใช้เงินทรรongและค่าใช้จ่ายซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนได้ออกของตนไปให้ เพื่อจัดการค้าของห้าง
- 3) ให้คืนทุนทรัพย์ซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ละคนได้ลงเป็นหุ้น

มาตรา 1063 “ถ้าได้ชำระหนี้ซึ่งค้างชำระแก่บุคคลภายนอกและชดใช้เงินทรรongและค่าใช้จ่ายแล้วสินทรัพย์ที่ยังอยู่ไม่พอจะคืนแก่ผู้เป็นหุ้นส่วนให้ครบจำนวนที่ลงหุ้นนั้น ส่วนที่ขาดนี้คือขาดทุนซึ่งต้องคิดเฉลี่ยช่วยกันขาด”

มาตรา 1080 “บทบัญญัติว่าด้วยห้างหุ้นส่วนสามัญข้อใด ๆ หากไม่ได้ยกเว้นหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปโดยบทบัญญัติแห่งหมวด 3 นี้ท่านให้นำมาใช้บังคับแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดด้วย ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบมีอยู่หลายคนด้วยกัน ท่านให้ใช้บทบัญญัติสำหรับห้างหุ้นส่วนสามัญเป็นวิธีบังคับในความเกี่ยวพันระหว่างคนเหล่านั้นเอง และความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนเหล่านั้นกับห้างหุ้นส่วน”

ขั้นตอนการชำระบัญชี

1. ปิดบัญชีกำไรขาดทุนจากการดำเนินกิจการเข้าบัญชีทุนของผู้เป็นหุ้นส่วน เมื่อห้างหุ้นส่วนจะดำเนินการชำระบัญชีจะต้องปรับปรุงและปิดบัญชีเพื่อหากำไรขาดทุนของงวดสุดท้ายแบ่งให้หุ้นส่วนทุกคน ตามอัตราส่วนแบ่งผลกำไรขาดทุน

2. จำหน่ายสินทรัพย์ที่ไม่ใช่เงินสดของห้างหุ้นส่วน หากมีผลต่างระหว่างราคาตามบัญชีและราคาจำหน่ายได้ ให้แบ่งผลกำไรขาดทุนที่เกิดขึ้นจากการจำหน่ายสินทรัพย์ให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนตามอัตราส่วนแบ่งกำไรขาดทุนโดยเข้าบัญชีทุนของผู้เป็นหุ้นส่วน

3. จ่ายค่าใช้จ่ายในการชำระบัญชี

4. ชำระคืนเงินสด จะต้องชำระคืนเงินสดตามลำดับ ดังนี้

- จ่ายชำระเจ้าหนี้ภายนอกของห้างหุ้นส่วน
- จ่ายชำระเงินกู้ของผู้เป็นหุ้นส่วน รวมทั้งค่าใช้จ่ายซึ่งหุ้นส่วนได้โดยตรงจ่ายไปก่อนในการดำเนินงานของ ห้างหุ้นส่วน ในกรณีที่ห้างหุ้นส่วนได้ยืมเงินผู้เป็นหุ้นส่วน
- จ่ายคืนทุนให้ผู้เป็นหุ้นส่วนตามยอดคงเหลือในบัญชีทุนของหุ้นส่วนแต่ละคน

การชำระบัญชีและจ่ายคืนทุน ทำได้ 2 วิธี คือ

1. การชำระบัญชีโดยจ่ายคืนทุนครั้งเดียว
2. การชำระบัญชีโดยจ่ายคืนทุนเป็นงวด

การชำระบัญชีโดยจ่ายคืนทุนครั้งเดียว

การชำระบัญชีโดยจ่ายคืนทุนให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนเพียงครั้งเดียว (Simple Liquidation) หลังจากขายสินทรัพย์ที่ไม่ใช่เงินสดและได้ชำระหนี้เจ้าหนี้ภายนอกหมดเรียบร้อยแล้วหากยังมีเงินสดคงเหลือจะทำการคืนเงินให้แก่ผู้เป็นหุ้นส่วนแต่ในบางกรณีหลังจากขายสินทรัพย์ที่ไม่ใช่เงินสดแล้วทุนของผู้เป็นหุ้นส่วนมียอดคงเหลือทางด้านเดบิตหรือสินทรัพย์ของห้างหุ้นส่วนมีไม่เพียงพอที่จะรับผลขาดทุนที่เกิดจากการขายสินทรัพย์จะมีขั้นตอนการชำระบัญชีที่แตกต่างกัน